

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förbindelserna mellan EU och Serbien – Det civila samhällets roll"

(2008/C 224/29)

I ett brev av den 18 juli 2007 bad kommissionsledamöterna Margot Wallström och Olli Rehn Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att utarbeta ett förberedande yttrande om

"Förbindelserna mellan EU och Serbien: Det civila samhällets roll".

Sektionen för yttre förbindelser, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 5 maj 2008. Föredragande var **Seppo Kallio**.

Vid sin 445:e plenarsession den 28–29 maj 2008 (sammanträdet den 29 maj) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 74 röster för, 9 emot och 10 nedlagda röster.

1. Sammanfattning av yttrandet

1.1 Rekommendationer till Europeiska unionens institutioner och organ:

- Stötta den serbiska regeringen i utarbetandet av en strategi för utvecklingen av det civila samhället ⁽¹⁾.
- Öka stödet, också det ekonomiska stödet, till det civila samhällets organisationer i Serbien, så att de kan upprätthålla sin självständighet från regeringen och bedriva verksamhet på lång sikt.
- Utveckla lämpligare och effektivare system för ekonomiskt stöd, i syfte att minska den långa ansöknings- och handläggningstiden. Detta gäller också den nya struktur som inrättats av Europeiska kommissionen för att främja utvecklingen av och dialogen med det civila samhället. Stödet bör ges till många olika intresseorganisationer och bör kunna anpassas efter deras behov.
- Gör åtskillnad mellan icke-statliga organisationer och arbetsmarknadens parter när gemenskapens stödstrategier utformas och antas.
- Främja program inriktade på uppbyggnad av arbetsmarknadsparternas kapacitet för att stärka deras förmåga att föra en effektiv social dialog
- Ge systematiskt stöd till de projekt som drivs av organisationer i det civila samhället och fokusera på åtgärder som främjar idén om europeisk integration i hela samhället. En debatt om det europeiska integrationsarbetet bör föras systematiskt och inbegripa samtliga samhällsaktörer, även det civila samhället. I detta hänseende bör man överväga stöd till en rad olika områden inom Nationalkonventet om EU i Serbien, som består av representanter för såväl regeringen som det civila samhällets organisationer.
- Främja projekt som syftar till överföring av kunskap och erfarenheter från EU:s medlemsstater till Serbien. De "nya"

central- och östeuropeiska medlemsstaternas bidrag kan ge ett verkligt mervärde. Det är viktigt att EU:s institutioner lägger större tonvikt vid "vänortsprojekt" och ger till sådana projekt ökat erkännande och stöd. Den nya struktur som inrättats för att främja en utveckling av och dialog med det civila samhället kan utgöra ett positivt stöd för sådan verksamhet.

- Gör det möjligt för representanter för organisationer från det civila samhället i Serbien att besöka EU:s institutioner och utan avgift delta i konferenser och andra evenemang som anordnas av EU.
- Ge ytterligare stöd till regionala nätverk av organisationer i det civila samhället på västra Balkan och utarbeta regionala program. Man bör särskilt uppmärksamma frågan om en utvidgad dialog mellan det civila samhällets organisationer i Serbien och Kosovo ⁽²⁾, för att överbrygga kommunikationsklyftan mellan Serbiens och Kosovos ⁽²⁾ regeringar.
- Upprätthåll en systematisk dialog med andra givarländer i syfte att ge det civila samhällets organisationer i Serbien och på västra Balkan i stort ett effektivt stöd med korrekt inriktning som ligger rätt i tiden.
- Gör Europeiska kommissionens delegation i Serbien mer synlig för representanterna för det civila samhällets organisationer och Serbiens medborgare.
- Se till att en systematisk och strukturerad dialog kommer till stånd mellan representanterna för det civila samhällets organisationer och Europeiska kommissionens delegation i Serbien, så att EU kan få förstahandsinformation om läget inom det serbiska civila samhället.
- Anordna regelbundna möten med representanter för det civila samhällets organisationer så att gemenskapen kan reagera med större flexibilitet på deras förväntningar och behov.

⁽¹⁾ Enligt den definition som används av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén omfattar "det civila samhället" arbetsgivarorganisationer, arbetstagarorganisationer och andra icke-statliga organisationer och intressegrupper.

⁽²⁾ Kosovo enligt FN:s säkerhetsråds resolution 1244.

1.2 Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs rekommendationer:

- Inrätta en gemensam rådgivande kommitté för EESK och civila samhällets organisationer i Serbien, i syfte att främja och stödja den civila dialogen i Serbien. Eftersom det saknas rättslig grund, dvs. ett stabiliserings- och associeringsavtal, kan EESK inrätta en tillfällig gemensam rådgivande kommitté med samma målsättning fram till dess att ett stabiliserings- och associeringsavtal undertecknats och ratificerats.
- Delta aktivt i det nya programmet för dialog människor emellan som leds av Europeiska kommissionen (GD Utvidgning): EESK skulle kunna förbereda och organisera studiebesök i EU (framför allt i Bryssel) för representanter för det serbiska civila samhället.
- Gör det möjligt för representanter för det serbiska civila samhället att besöka EESK och lära känna kommitténs verksamhet.

1.3 Rekommendationer till de serbiska myndigheterna:

- Anta lagen om det civila samhällets organisationer och anknytande lagstiftning, framför allt skattelagstiftning, så snart som möjligt.
- Utarbeta en strategi för utveckling av det civila samhället. Detta skulle skapa en grund för ett långsiktigt fungerande civilt samhälle som en nödvändig del av ett moget demokratiskt samhälle. Strategin bör utvecklas i nära samarbete med det civila samhällets organisationer.
- Fortsätt att föra en systematisk dialog med det civila samhällets organisationer om de frågor som berör dem. Regeringens inställning gentemot det civila samhället bör bli mer inkluderande.
- Inför olika incitament för det civila samhällets organisationer, även ekonomiska incitament, i syfte att stödja organisationernas utveckling och se till att deras verksamhet kan fungera på lång sikt. Ett bidragssystem bör införas som är öppet för insyn och som ger det civila samhällets organisationer möjlighet att ansöka om bidrag som finansieras via statsbudgeten.
- Främja fortsatta regelbundna trepartsmöten inom ramen för den sociala dialogen och se till att Serbiens ekonomiska och sociala råd fungerar korrekt enligt de bestämmelser som fastställts i lag. Samtliga berörda ministerier bör delta i de sammanträden som anordnas inom Serbiens ekonomiska och sociala råd.
- Se till att bestämmelserna för förenklad viseringshandläggning och återtagandeavtalen med EU genomförs på ett korrekt och effektivt sätt. Genomför de reformer som krävs för det fortsatta arbetet med att göra det enklare att få visum. Viseringsfria resor är av avgörande betydelse för förbättrade kontakter mellan det serbiska civila samhällets

organisationer och deras motsvarigheter i Europeiska unionen.

1.4 Rekommendationer till det civila samhällets organisationer i Serbien:

- Inrätta en institutionaliserad plattform för regelbundna möten och åsiktsutbyten.
- Förbättra ledarskapskompetensen inom det civila samhället genom att låta organisationernas representanter delta i olika fortbildningsprogram.
- Öka antalet representanter för nationella och etniska minoriteter i projekt som genomförs av det serbiska civila samhällets organisationer.
- Lagg ökad tonvikt vid regionalt samarbete, eventuellt genom att dra lärdom från och samarbeta med det civila samhällets organisationer i EU:s medlemsstater, framför allt medlemsstaterna i centrala och sydöstra Europa.
- Utöka samarbetet med media och förbättra allmänhetens syn på det civila samhället, genom att främja projekt och lyfta fram framsteg i det civila samhällets organisationer.

1.5 Rekommendationer till det civila samhällets organisationer i Serbien och Kosovo (?):

- Gör allt för att upprätthålla eller förbättra samarbetet och kontakterna människor emellan och mellan det civila samhällets organisationer i Kosovo (?) och Serbien.

2. Bakgrund till yttrandet

2.1 EU:s målsättningar på västra Balkan och i Serbien:

Västra Balkan är ett av de områden som har högst prioritet för EU:s utrikespolitik. EU:s främsta mål för västra Balkan är att öka den regionala stabiliteten och det regionala välståndet. Att förbättra västra Balkan-länderna inför ett EU-medlemskap är ett lika viktigt mål. För att detta mål ska uppnås arbetar EU med särskilda instrument inom ramen för gemenskapens föranslutningsstöd.

En stabiliserings- och anslutningsprocess har skapats för att bistå länderna i regionen i deras strävanden på vägen mot ett EU-medlemskap. Undertecknandet av ett stabiliserings- och associeringsavtal anses vara ett viktigt steg på vägen mot fullt EU-medlemskap. I maj 2008 hade fem av sex länder på västra Balkan undertecknat ett stabiliserings- och associeringsavtal. Kroatien har redan inlett sina förhandlingar om medlemskap i EU. F.d. jugoslaviska republiken Makedonien, som har kandidatlandsstatus, har ännu inte inlett sina förhandlingar. Serbien undertecknade sitt stabiliserings- och associeringsavtal i Luxemburg den 29 april 2008. Bosnien och Hercegovina har avslutat förhandlingarna och inlett stabiliserings- och associeringsavtalsprocessen, och paraferat men ännu inte undertecknat avtalet.

(?) Kosovo enligt FN:s säkerhetsråds resolution 1244.

2.2 *Det civila samhällets organisationer i Serbien – nuvarande situation och organisationernas roll:*

2.2.1 *De icke-statliga organisationernas särskilda roll:*

Det civila samhällets organisationer och framför allt de icke-statliga organisationerna spelade en viktig roll när Slobodan Milošević tvingades lämna ifrån sig makten, eftersom de lyckades mobilisera en stor del av befolkning och kräva demokratiska förändringar. Sedan år 2000 har de icke-statliga organisationerna genomgått en omvandlingsprocess som bland annat inneburit en omdefiniering av deras program, målsättningar och prioriteringar. Eftersom Serbien befinner sig i en situation där man försöker komma till rätta med problematiska omvandlingsprocesser på det politiska, ekonomiska och sociala området, spelar icke-statliga organisationer – och framför allt de organisationer som arbetar med demokratisering och mänskliga rättigheter – en mycket viktig roll för demokratiseringen av det serbiska samhället. Vissa icke-statliga organisationer har i hög grad bidragit till samhällsutvecklingen, framför allt under de senaste presidentvalen i januari och februari 2008. De icke-statliga organisationerna har också spelat en viktig roll när det gäller att sprida europeiska värderingar och arbeta för att Serbien närmar sig EU.

2.2.2 *Behovet av en dialog med det civila samhället:*

I detta hänseende är det viktigt att lyfta fram behovet av en intensiv dialog mellan det civila samhällets organisationer å ena sidan och den serbiska regeringen å andra sidan. Trots att olika former av rådgivning har införts i förbindelserna mellan regeringen och det civila samhällets organisationer (*) saknas fortfarande en systematisk civil dialog i Serbien. Det är av stor betydelse för hela det serbiska samhället, och för det civila samhällets organisationer i synnerhet, att en sådan dialog initieras. Det ligger också i EU:s intresse, eftersom ett handlingskraftigt och starkt civilt samhälle är en av grundförutsättningarna för en framgångsrik integration i EU.

3. *Den politiska utvecklingen i Serbien*

3.1 *Den nuvarande politiska situationen:*

Sedan år 2000, då en demokratisk och EU-vänlig regering tog över efter den förre presidenten Slobodan Milošević, har Serbien genomgått en politisk, ekonomisk och social omvandlingsprocess. Den politiska scenen i Serbien har radikaliserats, vilket förklaras av en problematisk ekonomisk övergång, frågan om Kosovos (†) slutliga ställning och ett populistiskt utnyttjande av nationalistiska fördomar och stereotyper från vissa politiska ledares sida. Detta gällde inte bara oppositionen, utan i viss utsträckning även den avgående regeringen som leddes av premiärminister Vojislav Koštunica. Medias inblandning i dessa processer får inte heller glömmas bort, eftersom de flesta journalister och radio-/TV-företag är långt ifrån helt oberoende. Vid det senaste presidentvalet återvaldes den sittande presidenten

(*) Regelbundna konsultationer av olika organisationer inom det civila samhället har ägt rum på flera områden, t.ex. i fråga om det europeiska integrationsarbetet, fattigdomsbekämpning och ungdomspolitik och med flera olika regeringsorgan eller andra offentliga organ, t.ex. Serbiens presidentämbete, Europeiska integrationskontoret i Serbien, Ministeriet för social- och arbetsmarknadspolitik, Serbiska handelskammaren och Permanenta konferensen för städer och kommuner.

(†) Kosovo enligt FN:s säkerhetsråds resolution 1244.

Boris Tadić, som representerar de moderata strömningarna i serbisk politik. Den fortsatta instabiliteten inom regeringskoalitionen och spänningarna mellan Serbiens demokratiska parti med dess ledare Vojislav Koštunica och Demokratiska partiet som leds av Boris Tadić eskalerade efter det att Kosovo (†) förklarade sig självständigt i februari 2008, vilket ledde till att premiärminister Vojislav Koštunica avgick. Tidigarelagda parlamentsval hölls den 11 maj 2008.

3.2 *De politiska förbindelserna med EU, Ryssland och Serbiens grannländer:*

EU-integrationen förutsätter att Serbien uppfyller Köpenhamnskriterierna, kraven i stabiliserings- och associeringsprocessen och andra villkor och krav som EU ställer. Serbien uppfyller ännu inte alla villkor och krav, men har visat prov på god administrativ förmåga under förhandlingarna om stabiliserings- och associeringsavtalet med EU och har genomfört nödvändiga reformer. EU paraferade stabiliserings- och associeringsavtalet i november 2007. Undertecknandet har dock förhindrats av det bristfälliga samarbetet med Internationella krigsförbrytartribunalen för forna Jugoslavien. EU har beslutat att inrätta en särskild arbetsgrupp för att undersöka olika möjligheter till snabba framsteg. Europeiska kommissionen anmodade å andra sidan Serbien att bekräfta sitt engagemang för närmare förbindelser med Europeiska unionen (†). Samarbetet med Internationella krigsförbrytartribunalen för forna Jugoslavien är en av de viktigaste förutsättningarna för den fortsatta utvecklingen av förbindelserna mellan EU och Serbien, även efter undertecknandet av stabiliserings- och associeringsavtalet. Den serbiska regeringens förmåga att skilja frågan om Kosovos (†) slutliga ställning från den europeiska integrationsprocessen kommer att bli ytterligare en betydelsefull faktor för förbindelserna mellan EU och Serbien.

Relationerna mellan Serbien och Ryssland har intensifierats alltmer. Detta beror till viss del på frågan om Kosovos (†) ställning, eftersom Ryssland konsekvent har gett sitt stöd till den serbiska sidan. Det ekonomiska samarbetet ökar också, och det tydligaste tecknet på denna utveckling är det ökande intresset för den serbiska ekonomin bland ryska investerare.

Även om Serbiens förbindelser med landets grannländer förbättrats något under de senaste åren, är förbindelserna inte tillfredsställande med samtliga länder. Serbiens förbindelser med de grannländer som ingår i EU – Bulgarien, Ungern och Rumänien – kan kännetecknas som mycket goda. Detsamma gäller förbindelserna med Montenegro och f.d. jugoslaviska republiken Makedonien. Relationerna mellan Serbien och Kroatien är goda, även om det finns en del olösta frågor, t.ex. i fråga om återvändandet av flyktingar till Kroatien. Relationerna med Bosnien och Hercegovina präglas i stor utsträckning av det särskilda förhållandet mellan Serbien och Republika Srpska. De största spänningarna återfinns naturligtvis i förbindelserna mellan Serbien och Kosovo (†), framför allt sedan provinsen förklarar sig självständig.

(†) Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet – Västra Balkan: ökade utsikter till EU-medlemskap, Bryssel, 5.3.2008, KOM(2008) 127.

3.3 Serbiens roll i stabiliseringen av och utvecklingen på Balkan:

Serbien är ett viktigt land på västra Balkan och en viktig samarbetspartner för EU i regionen. På grund av de serbiska ledarnas och den serbiska arméns inblandning i samtliga krig på Balkan under 1990-talet är Serbiens rykte i regionen relativt negativt. Det enda sättet att förbättra denna syn på landet i regionen är genom förbättrade relationer med samtliga grannländer och ett aktivt deltagande i olika regionala initiativ, med stöd från EU.

4. Serbiens ekonomiska utveckling

4.1 Den nuvarande ekonomiska situationen i Serbien:

På grund av politisk och ekonomisk isolering, som en följd av Milošević regim, avmattades den ekonomiska utvecklingen under större delen av 1990-talet. Sedan år 2000 kan den serbiska ekonomin dock beskrivas som en typisk övergångs-ekonomi med en hållbar tillväxt (5,7 % år 2006 jämfört med 6,2 % år 2005). BNP-tillväxten har åtföljts av en sjunkande inflation, som 2007 uppgick till 10 % (⁷). Serbiens oomtvistade ekonomiska fördelar består av en relativt stor potentiell marknad, ett gynnsamt geografiskt läge, tullfritt tillträde till marknaderna i sydöstra Europa, EU, Ryssland och EU samt en välutbildad arbetskraft med hög yrkeskompetens.

4.2 Privatiseringsprocessen:

Den privata sektorn är relativt begränsad när man jämför med genomsnittet inom EU. Den privata sektorn står för 55 % av den totala produktionen och 60 % av den totala sysselsättningen (⁸). Att den privata sektorn är jämförelsevis liten påverkar den serbiska ekonomins konkurrenskraft negativt, framför allt när det gäller varor och tjänster. Ytterligare privatisering och omstruktureringar av statligt och offentligt ägda företag är därför ett måste om den serbiska ekonomin ska fortsätta att utvecklas.

4.3 Den serbiska ekonomins viktigaste sektorer:

De främsta sektorerna inom den serbiska ekonomin är (rangordnade efter betydelse) tjänstesektorn, industrisektorn, jordbrukssektorn och byggsektorn. Enligt den Serbiska byrån för främjande av investeringar och export är ekonomins mest dynamiska sektorer jordbruk, IT, träbearbetning, möbeltillverkning, energi, biltillverkning, textilier, elektronik och läkemedel (⁹).

4.4 Utrikeshandel:

Europeiska unionen är Serbiens främsta handelspartner. Bland Serbiens tio viktigaste exportmarknader är sex EU-medlemmar. Serbiens viktigaste exportmarknad är dock dess grannland

Bosnien och Hercegovina. Serbiens import kommer främst från Ryssland (¹⁰).

Serbiens ekonomiska samarbete och handelsförbindelser med sina grannländer kommer att påverkas positivt av införandet av det nya centraleuropeiska frihandelsavtalet, som undertecknades av länderna på västra Balkan och Moldavien 2006. Skapandet av ett frihandelsområde på västra Balkan har varit en av de frågor som prioriterats under föranslutningsprocessen.

4.5 Utländska direktinvesteringar och de största investerarna i den serbiska ekonomin:

Serbiens politik för att locka till sig investeringar har uppmärksammat av många utländska investerare. År 2006 var de totala utländska direktinvesteringarna högst i regionen (3,4 miljarder euro) (¹¹). Det största investeringsflödet kanaliserades till finansiella tjänster, handel, tillverkningsindustrin, fastighetssektorn, offentlig förvaltning och transporter. De största investerarna kommer framför allt från EU:s medlemsstater, med Grekland på första plats (¹²).

Trots det ökande antalet investeringar har den serbiska marknaden fortfarande stor potential för fortsatt utveckling på detta område.

5. Det civila samhällets organisationer: nuvarande situation och organisationernas roll

5.1 Gemensamma problem och utmaningar:

Tre huvudproblem kan urskiljas: organisationernas skattemässiga ställning, klyftan mellan storstad och landsbygd samt hårdare konkurrens i stället för ökat samarbete.

I skattelagstiftningen i Serbien görs ingen åtskillnad mellan organisationer i det civila samhället och vinstdrivande organisationer, vilket gör situationen ganska problematisk. Det civila samhällets organisationer behandlas följaktligen på samma sätt som småföretag: de måste betala skatt på erhållna gåvor och endast ett fåtal organisationer är undantagna från gällande regler för mervärdesskatt. Den serbiska statens nuvarande skattepolitik utgör inte heller något incitament för gåvor till det civila samhällets organisationer.

Ett annat problem är den bestående klyftan mellan stad och landsbygd. De flesta organisationer i det civila samhället är koncentrerade till Belgrad eller två-tre andra stora städer, medan det saknas erfarenhet av dylika organisationer på landsbygden. Detta innebär att en stor del av befolkningen saknar kunskap om det civila samhället och den verksamhet som organisationerna i det civila samhället bedriver.

(⁷) National Bank of Serbia, www.nbs.yu.

(⁸) 2007 års framstegsrapport rörande Serbien, Europeiska kommissionen, Bryssel, 6.11.2007, SEK(2007) 1435.

(⁹) Serbian Investment and Export Promotion Agency, www.siepa.sr.gov.yu.

(¹⁰) *Statistical Yearbook of Serbia 2006*, www.webzrs.statserb.sr.gov.yu. Uppgifter från Europeiska kommissionen: www.ec.europa.eu/trade/issues/bilateral/data.htm.

(¹¹) www.wiiw.at/e/serbia.html.

(¹²) *Southeast Europe Investment Guide 2007*, www.seeuropa.net/files2/pdf/ig2007/Serbia-pdf.

Det tredje problemet – ökad konkurrens i stället för samarbete mellan organisationerna i det civila samhället – leder till spänningar och försvagar organisationernas ställning gentemot de serbiska myndigheterna.

5.2 Samarbetet med de serbiska myndigheterna: brist på civil dialog:

De flesta organisationerna i det civila samhället ses ännu inte som samarbetsparter till de serbiska myndigheterna, i synnerhet de organisationer som arbetar med vissa känsliga frågor (t.ex. krigsförbrytelser, massgravar m.m.). Samarbetet mellan organisationerna i det civila samhället och centralregeringen eller det lokala styret är genomgående mycket sporadiskt, eftersom regeringen inte tycks vara särskilt intresserad av att verka för ett partnerskap med organisationerna i det civila samhället. Å ena sidan beror detta på att det saknas lagstiftning som reglerar förhållandet mellan det civila samhällets organisationer och regeringen. Å andra sidan spelar frånvaron av politisk vilja att involvera det civila samhällets organisationer ytterligare i rådfrågning och i utarbetandet av vissa strategiska dokument en viss roll. En annan faktor som bör lyftas fram är att den serbiska staten endast väljer att samarbeta med vissa av det civila samhällets organisationer.

5.3 Arbetsmarknadens parter:

5.3.1 Den sociala dialogen:

Även om en effektiv social dialog är en av förutsättningarna för att den ekonomiska omvandlingen ska bli framgångsrik, är arbetsmarknadspartnerns roll i det serbiska samhället fortfarande relativt svag. När den nya arbetsmarknadslagstiftningen trädde i kraft år 2005 upphörde de allmänna kollektivavtalen att gälla. Detsamma gäller alla branschspecifika kollektivavtal som ingicks före 2001. En annan förändring som hänger samman med den nya lagstiftningen är att regeringen inte längre deltar i förhandlingarna om nya allmänna kollektivavtal, men fortsätter att aktivt delta i förhandlingarna om många branschspecifika kollektivavtal. De representanter för fackföreningarna och arbetsgivarorganisationerna som nu ansvarar för förhandlingarna om det nya allmänna kollektivavtalet har ännu inte lyckats komma överens. En av de viktigaste förutsättningarna för att intensifiera den sociala dialogen i det serbiska samhället är därför att parterna kommer överens om ett nytt allmänt kollektivavtal.

Serbiens ekonomiska och sociala råd, som inrättades genom lagen om ett ekonomiskt och socialt råd, utgör en institutionell plattform för trepartsförhandlingar. Rådets verksamhet har dock påverkats negativt av flera olika problem. För det första är det viktigt att nämna bristen på ekonomiska resurser. Trots ökade anslag från statsbudgeten påverkar bristen på ekonomiska resurser sekretariatets arbete negativt och förhindrar rådet från att inrätta ett antal arbetsgrupper och anordna regelbundna sammanträden. Ett annat problem är att närvaron för represen-

tanterna för arbetsmarknadens parter är mycket oregelbunden vid rådets möten. Som ett resultat av detta har vissa lagförslag antagits i parlamentet utan att ha diskuterats inom rådet.

5.3.2 Serbiens arbetsgivarorganisationer:

Serbiens arbetsgivarunion (UPS) är den främsta nationella arbetsgivarorganisationen. Till skillnad från fackföreningarna har UPS haft ett gott samarbete med ministeriet för social- och arbetsmarknadspolitik. UPS deltar regelbundet i verksamheten inom Serbiens ekonomiska och sociala råd. De flesta serbiska storföretag är dock inte medlemmar i UPS, och detta försvagar organisationens legitimitet inom ramen för den sociala dialogen. UPS har deltagit i arbetet inom sydöstra Europas arbetsgivarforum och i Internationella arbetsgivarorganisationen. UPS kommer att bedriva ytterligare verksamhet internationellt när de beviljats observatörsstatus inom BusinessEurope. UPS förväntas också bli medlem av Arbetsgivarorganisationen för Medelhavsområdet i juni 2008.

5.3.3 Den nuvarande situationen och fackföreningarnas roll:

Fackföreningarna skiljer sig mer åt sinsemellan. Totalt finns cirka 20 000 fackföreningar i Serbien på alla nivåer, från företagsnivå till nationell nivå. De flesta är anslutna till en av de två största nationella sammanslutningarna, Nezavisnost (Självständighet) och SSSS (Samarbetsorganisationen för oberoende fackföreningar i Serbien). Gemensamma aktioner genomförs sällan. Ett annat problem är bristen på samarbete mellan fackföreningarna. Även om fackföreningarnas ställning anses vara relativt svag i Serbien visar deras aktiva deltagande i förhandlingarna om kollektivavtal inom den offentliga sektorn och i offentligt ägda företag att deras roll när det gäller att stärka den sociala dialogen inte bör underskattas. I fråga om de serbiska fackföreningarnas internationella verksamhet är både Nezavisnost och SSSS medlemmar av Fria fackföreningsinternationalen och deltar i Europeiska fackliga samorganisationens Balkanforum.

5.4 Situationen inom olika intressegrupper:

5.4.1 En otillfredsställande rättslig situation:

Trots ett antal uttalanden från Serbiens regeringar efter år 2000 och deras åtaganden att anta en ny lag om medborgarorganisationer förblir arbetet inom icke vinstdrivande organisationer och dessa organisationers förbindelser med den serbiska staten oreglerade. Den rättsliga ställningen för olika intressegrupper, framför allt icke-statliga organisationer, regleras i själva verket av lagen om medborgares medlemskap i föreningar, samhällsorganisationer och politiska organisationer, som antogs redan av den socialistiska federala republiken Jugoslavien och av republikens (Serbiens) lag om samhällsorganisationer och medborgarföreningar från 1982, senast ändrad 1989 ⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ Zdenka Milivojević; *Civil Society in Serbia*. Suppressed during the 1990s – gaining legitimacy and recognition after 2000. *Civicas Civil Society Index Report for Serbia*. (Belgrad, 2006).

År 2006 antog Serbiens regering lagen om medborgarorganisationer. Dessa regler, som harmoniserades med de åsikter som framfördes av representanter för ett antal olika intressegrupper, har ännu inte lagts fram för godkännande av parlamentet. Lagförslaget innebär en förenkling av förfarandet för att registrera medborgarorganisationer, och gör det möjligt för organisationerna att förvärva egendom och andra tillgångar och finansiera detta genom medlemskapsavgifter, frivilliga bidrag, donationer och gåvor. Lagförslaget medger också att staten och kommunerna kan ge bidrag till olika intresseorganisationer. Lagen om medborgarorganisationer innebär dock inte någon lösning på organisationernas rättsliga och ekonomiska ställning. Det krävs därför ytterligare lagstiftning.

5.4.2 Små och medelstora företag, lantbrukar- och konsumentorganisationer: roll och omfattning:

Det kan hävdas att representanter för små och medelstora företag samt lantbrukarorganisationer möter samma problem som fackföreningarna – kontraproduktiv splittring och konkurrens – vilket hindrar dem från att skapa inflytelserika påtryckargrupper. Den omfattande korruptionen innebär att vissa organisationer har bättre kontakter med den statliga byråkratin än andra. En annan splittrande faktor är dessa organisationers intima förbindelser med vissa politiska partier och det geografiska läget. Även om det finns färre konsumentorganisationer än små och medelstora företag och lantbrukarorganisationer har de alla liknande problem.

5.4.3 De icke-statliga organisationerna i det serbiska samhället:

De serbiska icke-statliga organisationernas ställning stärktes under andra hälften av 1990-talet, när kriget i Bosnien var över. De spelade en avgörande roll när regimen Milošević störtades år 2000 genom att mobilisera medborgarna och delta i förhandlingarna med oppositionen mot Milošević. Valkampanjen "Izlaz 2000" var ett mycket framgångsrikt projekt som många icke-statliga organisationer stod bakom, och detta projekt visade att de icke-statliga organisationerna var mycket viktiga under den demokratiska förändringsprocessen.

Sedan år 2000 har de icke-statliga organisationernas ställning i det serbiska samhället förändrats. De har genomgått en omvandlingsprocess. Vissa icke-statliga organisationer saknar också entusiasm eftersom reformprocessen gått mycket långsammare än vad som förväntades efter omvandlingen år 2000. Ett annat problem är den splittring som kännetecknar de icke-statliga organisationernas syn på samarbete med regeringen. Vissa organisationer står i ständig opposition till regeringen, medan andra organisationer försöker att hitta sätt att samarbeta med den. I viss utsträckning har de icke-statliga organisationerna försvagats på grund av att vissa av organisationernas ledare blivit politiker efter år 2000, vilket därmed satte punkt för deras verksamhet. I detta hänseende kan vi dra slutsatsen att många icke-statliga organisationer inte lyckats nå målen om professionalisering och specialisering, och därför mött en rad stora problem samtidigt som andra icke-statliga organisationer intensifierat sin verk-

samhet. Som exempel på en positiv utveckling är det viktigt att framför allt nämna miljöförörelsen.

De största problemen rör organisationernas ekonomi, eftersom ekonomin utgör grunden för en stabil verksamhet inom de flesta icke-statliga organisationer. De erhåller endast bidrag för ett begränsat antal projekt under en begränsad tid. Pengarna kommer framför allt från utlandet. Många icke-statliga organisationer saknar därför specialkunskaper och måste fokusera på olika projekt med mycket olika inriktning. Detta påverkar inte bara organisationernas rykte i fråga om professionalitet, utan försvårar också för dem när det gäller att komma till rätta med stora problem som hotar deras existens.

6. Vilken roll spelar det civila samhällets organisationer i det europeiska integrationsarbetet?

6.1 *Det civila samhällets organisationer och den europeiska integrationsprocessen:*

Ett antal organisationer inom det civila samhället i Serbien spelar redan en viktig roll när det gäller att skapa ökad medvetenhet om EU och det europeiska integrationsarbetet bland allmänheten. Genom att anordna offentliga föreläsningar och seminarier och dela ut broschyrer och annat material om EU bidrar det civila samhällets organisationer till informationskampanjer om EU, framför allt på landsbygden och i eftersatta områden. Även om det civila samhällets organisationer i vissa fall haft skilda uppfattningar – t.ex. när det gällde att betona kravet på att Serbien fullt ut måste samarbeta med Internationella krigsförbrytartribunalen som en förutsättning för att förhandlingarna om stabiliserings- och associeringsavtalet skulle återupptas under våren 2007 – stod de enade under presidentvalen i januari och februari 2008. En överväldigande majoritet av organisationerna i det civila samhället förespråkade en EU-vänlig linje och bidrog till att valdeltagandet ökade.

Ett närmare samarbete mellan regeringen och arbetsgivarorganisationerna, fackföreningarna och andra intressegrupper skulle bidra ytterligare till att den serbiska befolkningen blir bättre förberedd inför ett EU-medlemskap. Om organisationerna inom det civila samhället ska engagera sig ytterligare i en djupgående dialog med regeringen, krävs dock ökad insyn och att de regelbundet får ta del av relevanta dokument och annan information.

6.2 *Det civila samhällets organisationer och det regionala samarbetet:*

Ett förbättrat regionalt samarbete och goda relationer med Serbiens grannländer utgör en förutsättning för att Serbien ska integreras på ett framgångsrikt sätt i EU. Det civila samhällets organisationer spelar redan en viktig roll när det gäller att stabilisera relationerna och överbrygga klyftorna mellan Serbien och övriga länder i regionen. I detta hänseende förtjänar det förbättrade samarbetet mellan organisationerna i det civila samhället i Serbien och Kroatien att omnämnas som ett mycket positivt exempel. Genom att förbättra det interna samarbetet och verka för gemensamma projekt kommer organisationerna i det civila samhället att vara bättre förberedda på att ta itu med regionala problem och möta regionala utmaningar. Framgångsrika resultat

från samarbetet mellan det civila samhällets organisationer på regional nivå kan också tjäna som inspirationskälla för de politiska ledarna i regionen. Kontakterna mellan organisationerna i det civila samhället utvecklas från år till år, men nuvarande status quo måste anses vara långt från tillfredsställande, i synnerhet som det fortfarande finns politiska hinder samtidigt som de ekonomiska resurserna är knappa, inkl. bidragen från EU. Stöd till regionala gräsrotsinitiativ kan vara en av möjligheterna när det gäller att stärka samarbetet mellan det civila samhällets organisationer i regionen.

6.3 Internationell verksamhet inom det serbiska civila samhällets organisationer:

Att inkludera organisationer från det serbiska civila samhället i gemensamma projekt med samlivsorganisationer från andra länder i regionen eller annorstädes kan underlätta kontakterna

mellan folken och återupprätta förbindelser som avbröts under kriget. I detta hänseende har utvecklingen varit positiv på många områden. Ett samarbete och ett nätverksarbete har tagit form särskilt inom de organisationer inom det civila samhället som arbetar med mänskliga rättigheter, miljöskydd och kvinnors rättigheter. I syfte att ytterligare utveckla det civila samhället och dess organisationer är det också viktigt att lyfta fram de positiva erfarenheterna från samarbetet mellan serbiska organisationer och deras motsvarigheter inom EU:s nya medlemsstater.

Vi får inte heller underskatta betydelsen av att inkludera det civila samhällets organisationer i frågor som rör utrikespolitik. Ett intensivare samarbete mellan officiell diplomati å ena sidan och "offentlig" diplomati å andra sidan kan bidra till att förbättra Serbiens utrikespolitik och påverka den europeiska integrationsprocessen i positiv riktning.

Bryssel den 29 maj 2008

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS
